

De nauwe korfslak: een beschermde dreumes

ARNO BOESVELD, ADRIAAN GMELIG MEYLING & RYKEL DE BRUYNE

Bijna iedereen is doordrongen van het feit dat kwetsbare soorten planten en dieren moeten worden beschermd. Het is logisch dat duinbeheerders maatregelen nemen om soorten als de velduil, zandhagedis, rugstreeppad, orchideeën en parnassia te beschermen. Maar slakjes kleiner dan een luciferkop? Is dat nuttig? Een kennismaking met de nauwe korfslak: karakteristiek voor kalkrijke duinen en beschermd door de Europese Habitatrichtlijn.

Voor al met een vergrootglas of microscoop kun je goed zien hoe fraai de nauwe korfslak is. Dit miniatuurslakje heeft een glanzend, roodbruin huisje van bijna twee millimeter, dat als een bijenkorfje op de rug zit. Maar anders dan bij andere slakken draaien de windingen niet rechts- maar linksom. Precies in spiegelbeeld dus. Er is maar één familielid die dat ook heeft: de kleine korfslak. Het duurde dan ook tot 1925 voordat natuuronderzoekers ontdekten dat in onze duinen nog een linksgewonden korfslakje leefde, een in heel Europa bijzondere soort.

De nauwe korfslak, het huisje als een ouderwetse bijenkorf op de rug. In onze duingebieden leeft ze, verborgen in het strooisel.
Foto: A.W. Gmelig Meyling.

Voor al in de duinen

Korfslakken leven in de strooisellaag en tussen planten, mos en dood hout. Ze eten onder meer schimmels. Om ze te vinden neem je op geschikte plaatsen monsters van de strooisellaag en planten. Met hulp van vrijwilligers en professionals is zo de laatste jaren veel kennis over de verspreiding en leefwijze van de nauwe korfslak verzameld. Onze duingebieden blijken een belangrijk deel van de totale Europese populatie te herbergen. In de meeste Europese landen worden voornamelijk kleine, zeer plaatselijke populaties aangetroffen. Bij ons vinden we grote aaneengesloten populaties, vaak met hoge dichtheden. Nederland draagt daarom een grote verantwoordelijkheid voor de instandhouding van deze beschermde soort. Belangrijke gebieden zijn Voornes Duin, de Kwade Hoek op Goeree en de duingebieden tussen Scheveningen en Katwijk en tussen Noordwijk en Zandvoort.

Liefst tussen dood blad

De nauwe korfslak leeft vooral tussen lang gras als duinriet en strandkweek en onder struwelen als duindoorn, wegedoorn, kardinaalsmuts, populieren en abelen. Daarvan levert het dode blad veel snel opneembare kalk aan de bodem. Optimaal, met duizend of meer exemplaren per vierkante meter, zijn vochtige, kalkrijke plekken op duinzand, waar behalve strooisel en dood hout ook mossen voorkomen. In vegetaties van bosbraam, zuurbes en kruipwilg is de slak veel minder algemeen. De dieren houden van half open tot open vegetaties en overgangszones van struiken naar grasland en kruiden. In dikkere, verzuurde strooisellagen leven ze zelden. Wel in dikke spoelzomen in kweldergebieden; kortstondige overspoeling met basisch zeewater gaat verzuring tegen. Naald-, beuken- en eikenbos zijn ongeschikt, evenals natte bossen met berken, elzen of wilgen.

Bedreigingen en achteruitgang

In vroeger tijden is in duinstreken leefgebied van de nauwe korfslak opgeofferd aan woon- en industriegebieden en aan zandafgravingen en ontginningen in de binnenduinen. Een recentere bedreiging vormt het duinbeheer, waarbij herstelmaatregelen ten behoeve andere beschermde soorten juist ongunstig kunnen zijn voor de nauwe korfslak. Om betere omstandigheden te creëren voor de zandhagedis of de flora van natte of droge duingraslanden, worden soms op grote schaal struwelen en ruige grasvegetaties verwijderd. Daarbij wordt dan ook geplagd of geklepeld en vee ingeschaard. Op dit soort intensief beheerde plekken wordt de soort niet of alleen in lage dichtheden aangetroffen. Ook na

Duindoornstruwelen vormen een goed biotoop voor de nauwe korfslak. Foto: Joost Bouwmeester.

langere tijd wordt het er nauwelijks beter op. Naast vegetatie, lichtval, vochthuishouding en kalk is bodemrust een essentiële factor in het voorkomen. Microflora en -fauna in de bodem blijken na ingrepen tientallen jaren nodig te hebben om zich te kunnen herstellen. Meer natuurlijke bedreigingen zijn de uitbreiding van bossen en het oprukken van de Amerikaanse vogelkers.

Bescherming

De belangrijkste populaties van de nauwe korfslak bevinden zich in Natura 2000-gebieden in de duinen. Daar is de soort expliciet beschermd door de Natuurbeschermingswet. De overheid is verplicht te zorgen dat het natuurlijke verspreidingsgebied in Nederland niet kleiner wordt. Ondanks deze beschermde status en opname op de Rode Lijst, vinden in de belangrijkste leefgebieden nog diverse grootschalige ingrepen plaats die invloed kunnen hebben op de populaties. Het wordt daarom hoog tijd de verspreiding in gebieden waar beheermaatregelen zijn uitgevoerd of nog gaan plaatsvinden goed in kaart te brengen en na te gaan wat de gevolgen op korte en langere termijn zijn.

Met weinig beheer veel resultaat

De meeste beheerders weten nog niet goed raad met de nauwe korfslak. Want hoe hou je bij geplande ingrepen nu rekening met zo'n ukkie? Omdat hij zo klein is kunnen de meeste mensen hem in het veld niet herkennen. Maar al snel blijkt dat met slechts weinig extra aandacht veel te winnen valt. Belangrijk is vooral dat bij de

planning van grote herstelprojecten locaties met de hoogste dichtheden worden ontzien, zodat van daaruit herbevolking kan plaatsvinden. Winst valt ook te behalen door binnen een projectgebied op geselecteerde plaatsen met hoge dichtheden (duindoorn)struwelen en grasruigten te laten staan. Net als voor de soorten van kortgrazige duingraslanden moet voor de nauwe korfslak leefgebied met een goede ruimtelijke samenhang intact blijven. Op die manier kan de soort zich verspreiden en nieuwe geschikte biotopen koloniseren.

Maatregelen die de nauwe korfslak beschermen, zijn niet alleen bedacht voor deze gespiegelde dreumes, maar zorgen ervoor dat nog vele tientallen andere op hetzelfde schaalniveau levende dieren en planten meelifen. De slak is daarmee een vertegenwoordiger van onze rijke duinbiodiversiteit, maar dan op een schaal waar een gemiddelde natuurliefhebber zonder training of hulpmiddelen niet zo snel oog voor zal hebben. Iedereen die de moeite neemt de spiegel die de nauwe korfslak ons voorhoudt nauwkeurig te bekijken, ontdekt een kolossale microkosmos die zeker bescherming verdient.

Voor meer informatie verwijzen we graag naar www.anemoon.org/natura-2000.

A. BOESVELD IS MEDEWERKER VAN STICHTING ANEMOON, A.W. GMELIG MEYLING IS VOORZITTER VAN ANEMOON EN R.H. DE BRUYNE IS COÖRDINATOR VAN HET ATLASPROJECT NEDERLANDSE MOLLUSKEN (ANM)

Afplaggen in het kader van duinherstel heeft niet voor alle soorten een positief effect. Zo verdwijnt op deze plekken geschikt biotoop voor de nauwe korfslak volledig. Het is aan te bevelen om bij het plannen van werkzaamheden ook rekening te houden met de nauwe korfslak. Foto: A. Boesveld.

